

Lausunto

19.07.2024

Asia: VN/17877/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Lausunnonantajan lausunto

Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

-

Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

-

Perustellut huolenaiheet (14 §)

Pykälässä todetun mukaisesti luonnollinen tai oikeushenkilö voi kirjallisesti esittää Ruokavirastolle perustellun huolenaiheen, jos se katsoo, että toimija tai kauppa käyvä ei noudata metsäkatoasetusta. Näemme tarpeelliseksi, että perusteluihin tarkennettaisiin se, että huolenaiheen esittävän on kirjallisesti yksilöitävä teko tai laiminlyönti ja esitettävä sen todisteeksi syyt. Näin voitaisiin välttää se, ettei viranomaista rasitettaisi turhilla ilmoituksilla.

Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

EU komissio on antanut vähittäiskauppaa koskevan tulkinnan, jonka mukaan ennen tuotteen myyntiä EU:n markkinoilla suurten vähittäiskauppioiden on tarkistettava, että asianmukaista huolellisuutta on noudatettu toimitusketjun alkupäässä. Tämän lisäksi vähittäismyyjän on tarkistettava asianmukaisen huolellisuuden vakuutus (DDS) toimitusketjun alkupäässä ja toimitettava oma DDS:nsä kaikkien aiempien viitenumeroiden perusteella. Näemme tarpeelliseksi huomioida sen että, jos kauppa käyvä ei tule saamaan EUDR Traces järjestelmästä aiempien toimijoiden geolokaatitietoja, asianmukaisen huolellisuuden järjestelmän toteuttamiseen ei ole mahdollisuuksia.

Jos tulkintaohjeissa myöhemmin selkeytettäisiin kauppa käyvän velvollisuuksia eikä niiden mukaan kauppa käyvän tarvitse kerätä tietoja, järjestää ja säilyttää niitä vaan ainoastaan vastaanottaa toimitusketjussa edelliseltä toimijalta viite- ja referenssinumeron EUDR Traces-järjestelmästä, näemme, että jakelijaa ei voi rangaista. On välttämätöntä huomioida, että tieto on saatavissa

toimitusketjussa edellisellä toimijalla ja seuraamus tulee kohdistua siihen toimijaan, jolla on ollut mahdollisuus ja velvollisuus toteuttaa toimet, mutta joka niitä ei ole tehnyt.

Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

Lakiluonnoksen mukaan rikkomusmaksu määrätään, kun toimija tai suuri kauppa käyvä on mm. laiminlyönyt asianmukaisen huolellisuuden vakuutuksen antamisen. Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu olisivat mahdollisia vasta muiden hallinnollisten seuraamusten jälkeen.

Edellä mainitun EU komission antaman vähittäis- ja tukkukauppaa koskevan tulkinnan mukaisesti ennen tuotteen myyntiä EU:n markkinoilla suurten kauppa käyvien on tarkistettava, että asianmukaista huolellisuutta on noudatettu toimitusketjun alkupäässä sekä tarkistettava toimitusketjun alkupään DDS ja annettava oma DDS:nsä.

Haluamme painottaa sitä, että tämän prosessin toteuttaminen ja vaatimukset on mahdollista täyttää vasta silloin, kun tiedonsiirtoon tarvittavat järjestelmät ovat täysin kaikilla toimijoilla kunnossa, tiedot ovat olemassa ja tietoja jaetaan saumattomasti toimitusketjussa. EU komissio on edellä mainitusta tulkintaohjeesta huolimatta luonut EUDR TRACES järjestelmään valinnan mahdollisuuden siitä, jakaako toimija vastuuvarmenne vakuutuksensa tietoja toimitusketjussa eteenpäin. Jos toimija ei jaa näitä tietoja, silloin kauppa käyvä ei saa geolokaatitietoja, eikä pysty varmistumaan, että asianmukaista huolellisuutta on noudatettu. Tuotteita ei silloin saisi asettaa saataville markkinaan, ellei vastaavia tietoja pystytä toista kautta keräämään ja tekemään uutta, omaa vastuuvarmennevakuutusta. Tämä toimintamalli tuplaa tehtävän työn ja nostaa kustannuksia. Lopputuloksena seuraamus kohdistuisi siihen, joka asettaa tuotteet saataville markkinaan eikä siihen, joka on valinnut, ettei jaa tarvittavia tietoja TRACES-järjestelmässä.

Tämän vuoksi vastustamme pykälässä säädettyä seuraamusta ennen kuin lain 23 § kohtien 4 a ja b velvollisuuksien täyttämistä on olemassa selvitys eri toimijoiden rooleista ja niiden mukaisista velvollisuuksista. Rikkomusmaksu ja hallinnollisen seuraamusmaksun määrääminen voi olla mahdollinen vain, jos laiminlyönti tai rikkomus on tahallinen ja osoittaa selvästi piittaamattomuutta laissa säädettyistä velvollisuuksista ja edellyttäen, että toimitusketjun toimijat tietävät rooliensa mukaiset velvollisuudet artikloissa 9, 10 ja 11 mukaisesti.

Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

-

Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

Luonnonvarakeskuksen vaikutusarvioinnin mukaan on todennäköistä, että suurille teollisuusyrityksille DD-järjestelmien kehittämisestä ja DD-vakuutusten tekemisestä syntyvät kustannukset pysyvät kohtuullisina ja liikevaihtoon verrattuna todennäköisesti melko vähäisinä. Tämä edellyttää kuitenkin olemassa olevien tietosisältöjen tehokasta hyödyntämistä eri järjestelmistä sekä toimivia teknisiä rajapintoja toimijoiden järjestelmien sekä Traces-järjestelmän välillä. Tällä hetkellä sanomakuvauksia ja toteutuksia tietosisältöjen osalta ei ole olemassa ja IT-ratkaisujen ja tietojärjestelmä kehitystyön sekä testauksen ja koulutuksen kustannukset ovat miljoonaluokkaa. Lisäksi järjestelmiä on päivitettävä ja kehitettävä jatkuvasti, mikä johtaa pysyväisluonteisiin vuotuisiin kustannuksiin.

Lisäksi on syytä huomioida, että ei-toivottuja vaikutuksia syntyy mahdollisesti myös toimitusketjuissa, sillä on mahdollista, että asetuksen soveltamisajan alkaessa asetuksen alaisia tuotteita ryhdytään hankkimaan tuottajilta, jotka pystyvät antamaan metsäkatoasetuksessa vaaditut tiedot.

Näemme, että säädännön toimeenpanon alkuvaiheessa viranomaisten työ tulee painottua neuvontaan ja järjestelmän käyttäjien kouluttamiseen yrityksissä. Valvonnassa painopisteen tulee olla ohjaavaa ja ohjeita tulkitsevaa. Toimijat tarvitsevat riittävästi aikaa tietojärjestelmien sopeuttamiseen mm. tietojen keräämiseen, riskinarviointiin, tietojen ylläpitoon ja julkiseen raportointiin.

Muita huomioita

S-ryhmä kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi laista EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista.

S-ryhmä suhtautuu vastuullisuuteen, kuten luonnon monimuotoisuuteen ja metsäkadon torjuntaan, myönteisesti. S-ryhmän vastuullisuustyössä onkin panostettu metsäkadon torjuntaan ja moneen muuhun EU:n vastuullisuuteen liittyvään regulaation painopistealueeseen vapaaehtoisesti jo kauan ennen kuin näistä vaatimuksista on ollut tulossa pakollisia.

S-ryhmä on kuitenkin huolissaan mahdollisuuksistaan täyttää metsäkatoasetuksen velvoitteet asetuksessa asetettuun määräpäivään mennessä. EU:n metsäkatoasetuksen tulkintaan liittyy merkittäviä epävarmuuksia koskien sen asettamia voimakkaasti sanktioituja vaatimuksia arvoketjun toimijoille käytännön tasolla ja muun muassa tietojärjestelmäteknisesti. SOK on tunnistanut metsäkatoasetuksen ja metsäkatolain tulkintaa koskien seuraavat haasteet:

- lopullisen viranomaisohjeistuksen puuttuminen mm. oleellisten tulkintojen osalta hyväksyttävästä raaka-aineesta tai tuote-erästä tiedonsiirtosanomien luomiseksi ja tietojärjestelmämuutosten tekemiseksi,
- suuren kauppaa käyvän rooliin liittyvien vastuiden tarkkojen määrittelyjen puuttuminen esimerkiksi Due Diligence Statementin (DDS) tekemisestä,
- koko toimijakentän ymmärryksen ja valmiuksien puuttuminen tiedon siirtämiseen osapuolien välillä,
- säädännön voimaansaattamiseen liittyvän suunnitellun aikataulun riittämättömyys ja tiedonsiirron teknisen valmiuden luomisen sekä sen testaamiseen liittyvän ajan puuttuminen,
- varmentamisessa käytettävä TRACES-järjestelmä (Trade Control and Expert System) osaltaan avautuu toimijoille vasta loppusyksystä ja asetuksen soveltaminen alkaa jo 30.12.2024,
- neuvontaan ja järjestelmän käyttäjien kouluttamiseen tarvitaan enemmän aikaa viranomaisohjeen julkaisun jälkeen,
- arvoketjujen toimijat tarvitsevat tukea ja neuvoja viranomaisilta sekä riittävästi aikaa tietojärjestelmien sopeuttamiseen mm. tietojen keräämiseen, riskinarviointiin, tietojen ylläpitoon ja julkiseen raportointiin.

S-ryhmä on huolissaan siitä, kyetäänkö yllä kuvattujen haasteiden vuoksi metsäkatoasetuksen ja metsäkatolain vaatimukset viemään osaksi liiketoimintaprosesseja edellytetyn aikataulun mukaisesti ennen 1.1.2025.

Elomaa Nina
SOK – Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta